

Treball *de* redacció

Cineclubs: supervivents de l'exhibició cinematogràfica

text: *Pep Prieto*

fotos: *Josep Mir*

*La dama de Xangai,
d'Orson Welles.*

Un col·loqui al cinema Truffaut de Girona, seu del Cineclub Fahrenheit de la UdG.

Enmig de la progressiva massificació de l'exhibició cinematogràfica i la contradictòria situació que es viu a les comarques gironines, on el fenomen de les multisales ha tingut un tarannà gairebé colonialista, els cineclubs han estat els grans corredors de fons en la seva tasca de projectar aquelles pel·lícules que tenien negada la seva presència a les sales convencionals. Es tracta d'autèntics supervivents que han lluitat amb una sabata i una espadenya, però amb molt de criteri i coherència, per programar films de culte, clàssics o versions originals que són rebutjats per les grans superfícies pel seu equivoc caràcter «minoritari». El cineclub, com el seu nom indica, és fruit de la unió d'esforços d'un grup de cinèfils per reivindicar pel·lícules que no tenen distribució en el seu territori; alguns tenen gairebé tres dècades d'experiència en la matèria i altres, no per més novells tenen menys mèrits en el seu haver. Gaudeixin o no de suport institucional —poc, en la majoria de casos—, la gran llosa que arrossegueu és la limitació de mitjans que els imposen el desorbitat preu de les còpies —per una projecció es pot arribar a pagar 100.000 pessetes, pràcticament impossibles de cobrir amb les recaptacions—, la manca d'espais adequats per a l'exhibició cinematogràfica i, encara que

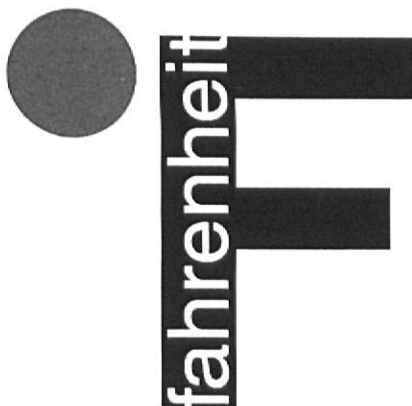
sembli mentida, el rebuig de l'espectador habitual a aventurar-se a segons quin tipus d'experiències, un prejudici aquest que comença a superar-se, gràcies especialment a la saturació qualitativa que viu el cinema qualificat com a comercial. Aquesta ha estat una de les causes directes de la consolidació dels cineclubs en el panorama cinematogràfic, com també ho ha estat la captació de socis que s'aferrin a aquell concepte tan inclassificable de «l'amor a l'art». Però en plena era de les multisales, malgrat la creixent normalització del que abans es coneixia per «art i assaig», encara no s'ha pogut garantir la supervivència d'aquests espais alternatius. A la inevitable aportació institucional, s'hi hauria de sumar la voluntat de l'espectador a reivindicar la democràcia de l'exhibició per acabar, d'una vegada per totes, amb la inexplicable marginalitat dels cineclubs. Perquè de voluntat, n'hi ha molta per part dels seus responsables, els quals planten cara a les adversitats amb una empena per si mateixa digna d'una pel·lícula, que possiblement contindria somriures, llàgrimes, passatges èpics i un homenatge a la infravalorada paciència del cinèfil.

El 1966 va néixer el primer cineclub en 35 mil·límetres de Girona, el de l'AFYC, amb projeccions al Cine Moderno (avui seu del Cinema Truffaut, l'única sala de versió origi-

nal de la província) i al Núria de Salt. Més de trenta anys després, les múltiples activitats dutes a terme per l'Associació Fotogràfica queden com un model de persistència; si llavors les dificultats venien determinades pel marc polític i social, ara l'enemic a abatir és el cinema vist com un formiguer, altrament anomenat multisala. La seva progressiva multiplicació a Girona no ha impedit que mitja dotzena de cineclubs, a la manera dels gals d'Àstèrix, defensin el seu espai amb la mateixa integritat amb què van néixer.

L'experiència universitària

A la ciutat de Girona, l'únic cineclub que funciona com a tal és el Fahrenheit, creat fa tres anys en el marc de la Universitat de Girona gràcies a l'impuls d'un grup d'estudiants que projecten la seva oferta anual al Cinema Truffaut. Al marge

Luis Buñuel, durant el rodatge de *La Via Láctea*.

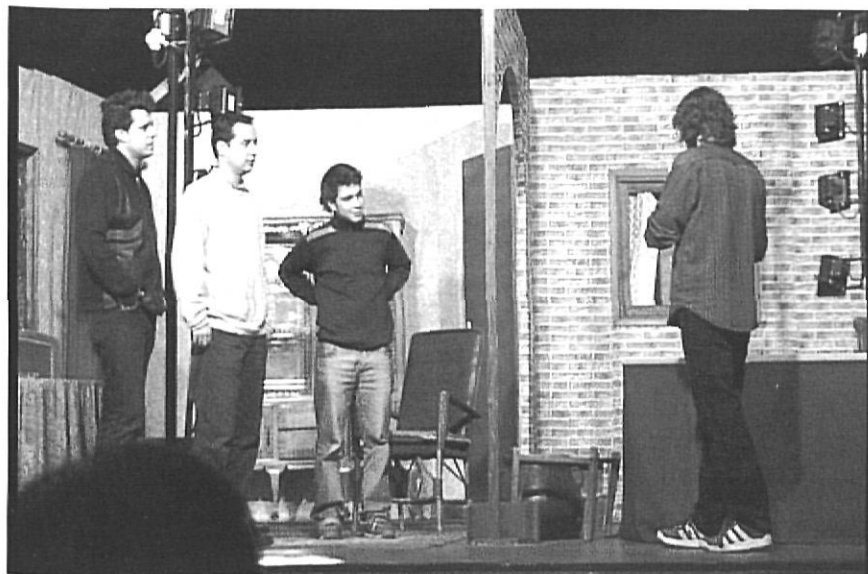
dels avantatges que comporta tenir una institució com la UdG al darrere —especialment en termes de difusió—, els seus responsables s'han trobat no poques complicacions, que han salvat gràcies a una espectacular captació de socis (ara els universitaris s'hi poden afiliar a través dels fulls de matrícula acadèmica) i un ambiciós projecte que inclou, conjuntament

amb les projeccions de pel·lícules, la programació de conferències i activitats paral·leles per acabar de dimensionar les seves propostes.

L'origen del cineclub universitari es remunta a mitjan anys 90, en què, amb el nom de Zèlig, va començar a portar a Girona cicles alternatius de clàssics, films poc vistos o fins i tot inèdits, com a complement

d'una tasca que el Col·lectiu de Crítics de Cinema ja estava desenvolupant en la sala B del Cinema Modern, l'antic Truffaut. La iniciativa universitària era promoguda per un grup de joves que van aconseguir habilitar un espai regular —l'auditori Narcís de Carreras de «la Caixa»— després de començar amb activitats esporàdiques a les mateixes aules de la Facultat de Lletres. A l'esmentat espai, els membres del Zèlig van portar títols de Kieslowski, Yimou o Godard, entre d'altres, pagant ells mateixos les còpies amb els ajuts de la Universitat i les contribucions dels socis, i creuant els dits per tal que els estudiants responguessin omplint l'auditori. Malgrat les inevitables taquicàrdies, la fórmula va donar bons resultats i l'any següent es va arribar a un acord per exhibir els dos cicles previstos als Cinemes Catalunya. Aquesta nova situació permetia treballar més lliurement en la tria de les pel·lícules i garantia l'estabilitat del finançament. També es va apostar per un criteri més diversificat: es mantenia l'esperit del cineclub, però també es potenciava l'estrena de films relativament recents que no havien trobat exhibició a Girona. El cas amb més èxit va ser el de *Tesis*, d'Alejandro Amenábar, que va aconseguir omplir les dues sessions d'un dimarts a la nit i va es va mantenir gairebé un mes en cartell.

El relleu generacional va fer que el Zèlig deixés de funcionar l'any següent, en què no es va fomentar cap activitat cinematogràfica en el marc universitari. Però va ser llavors que es van començar a reunir una sèrie d'estudiants amb l'objectiu d'agafar el testimoni del Zèlig per refundar-lo. I el resultat va ser el Fahrenheit, que després d'un primer curs amb propostes esporàdiques (amb projeccions en súper 8 i de *Fahrenheit*

Liurament de guardons
del festival de curmetratges
del Cineclub 8½,
de Cassà de la Selva.

451 a l'edifici del Mercadal) es va bolcar en la captació de membres per perfilar projectes més ambiciosos. El seu primer cicle també va tenir com a seu els Cinemes Catalunya, amb una iniciativa eclèctica de pel·lícules «trampolí» d'alguns directors clau —Takeshi Kitano, els germans Coen— del cinema contemporani. Posteriorment, han signat convenis amb el Museu del Cinema i l'Associació Musical Staccato, han promogut una trobada de cineclubs i han iniciat una col·laboració regular amb el Cinema Truffaut de Girona, on han programat cicles dedicats a Peter Greenaway, a la Nouvelle Vague i el titulat «La mirada del francitador», que va anar acompanyat de diverses conferències.

d'aquests 25 anys, el Cineclub Torroellenc ha portat una programació regular de qualitat al municipi, i ha superat les crisis derivades de les transformacions polítiques i socials. Així, el març de 1981, els seus responsables van replantejar les seves propostes per adaptar el cineclub a una nova etapa sense censura i amb un marc de debat diferent per a les projeccions. Activitats pioneres a la província (la projecció d'*El héroe del río* acompanyada al piano per Joan Pineda), sessions a l'aire lliure, l'organització d'un autocinema i la diversitat de la seva oferta van fer que el Torroellenc fos guardonat, el 1983, amb el premi del Departament de Cinematografia de la Generalitat al millor cineclub de Catalunya.

El 1988, coincidint amb un canvi de Junta, va incorporar algunes novetats, com les presentacions de les sessions, el repartiment d'un full i, sobretot, la unificació dels films en cicles, com els que van portar per títol «Els cinc continents» i «Cinema i ciutats», dedicats a contextualitzar pel·lícules unides per temàtiques comunes. Des de començament dels 90, el Torroellenc programa cada quinze dies, els divendres a dos quarts d'onze de la nit, i estableix els cicles de quatre pel·lícules amb dos mesos d'antelació. Actualment compta amb 130 socis, que a vegades proposen alguns dels minicicles que s'han projectat a Torroella. En aquest sentit, els seus responsables en destaquen un que va ser especialment participatiu, el «Menú de primavera» (format per les pel·lícules *El festín de Babette*, *Tampopo*, *El cocinero*, *el ladrón, su mujer y su amante* i *Delicatessen*), que va incloure la col·laboració de xefs de restaurants de categoria de la província i un muntatge escènic en el *hall* del cinema amb referències als films que es projectaven.

Un cineclub polifacètic a Torroella

Un dels cineclubs més veterans de la província de Girona és el de Torroella de Montgrí, que des de la seva sessió inaugural l'11 de maig de 1976 (amb la pel·lícula *Los desesperados*, de l'hongarès Miklos Jancsó) s'ha mantingut al peu del canó fins avui, programant clàssics i pel·lícules de culte al Cinema Montgrí malgrat les adversitats implícites en tota exhibició alternativa, com l'accés a les còpies desitjades, els preus d'aquestes i la dificultat d'administrar el temps lliure per a una tasca que, encara que hi ha qui pensa el contrari, requereix una dedicació exhaustiva. Al llarg

Assistents a una sessió del cineclub gironí Farenheit.

Blow-up, de Michelangelo Antonioni.

Projeccions «amb sorpresa» a Olot

El cineclub d'Olot també ha acumulat una experiència que ja supera les dues dècades. La iniciativa es va començar a gestar el 1980 a l'institut de batxillerat del municipi, per després passar a incorporar-se a la programació del teatre, que des de llavors acull les projeccions. En el seu inici, els responsables del cineclub van optar per anar a captar socis porta per porta i el resultat va ser immillorable: en van aconseguir uns 600. Actualment, els gestors —un total de quatre— han canviat de sistema i compten amb una vintena de socis, que en aquest cas són els que compren un abonament per anar a totes les sessions. La seva programació és trimestral, amb sis pel·lícules per temporada, i organitzen dos cicles a l'any —per les festes de Nadal i Setmana Santa—, formats per tres pel·lícules de temàtica diversa. L'últim, del mes de desembre passat, va estar dedicat al sempre polèmic Michael Haneke.

Diverses han estat les «sorpreses» que s'han endut els responsables del cineclub d'Olot durant els anys que porten al capdavant de la iniciativa: còpies que no arriben, amb els conseqüents canvis de programació imprevistos, cintes que esperaven en versió original i arriben doblades i pel·lícules anunciades que salten de cartellera fins a dues vegades. Això els va passar amb *Bailando en la oscuridad*, que va ser un autèntic maldecap. Els gestors admeten, però, que no es troben amb tantes dificultats en el finançament de còpies, que és cobert per l'Ajuntament i les mateixes recaptacions. Continuen, igualment, reclamant una major implicació de les institucions per consolidar el projecte. Avui, el cineclub d'Olot té una mitjana d'entre 60 i 70 espectadors per sessió, i eventualment arriba al centenar de persones.

Els seus responsables intenten implicar el cineclub en altres iniciatives culturals del municipi, sempre que les pel·lícules escollides tinguin

un mínim de qualitat. Editen un butlletí amb informació de les estrenes, col·laboren en actes puntuals —van promoure, amb el col·lectiu de mestres de la Garrotxa, la projecció de *Ni uno menos* i una conferència posterior— i intenten portar directors per donar un caliu especial a les seves projeccions. Un dels cineastes que els ha visitat, i aviat hi tornarà, és José Luis Guerín.

L'odissea dels cinèfils de Blanes

L'obertura d'uns multicinemes a Blanes va deixar obsoletes les dues sales clàssiques d'aquest municipi de la Selva, el Maryan i el Victòria. El que continuava faltant, però, era un espai on exhibir aquelles pel·lícules que des de feia anys no tenien cobertura a la localitat i que els nous cinemes no semblaven tenir interès a estrenar. Així va néixer el cineclub Fortuny, que va començar la seva aventura la temporada 2000-2001 amb l'objectiu de programar amb regularitat films que els afeccionats només podien veure si es desplaçaven a Girona. El seu origen és digne d'una pel·lícula

Els cineclubs han estat els grans corredors de fons en la projecció de les pel·lícules rebutjades pels multicinemes

de Tom DiCillo: un dels seus membres va posar un anunci pels carrers i va repartir fullets per animar els cinèfils a crear un cineclub. En el paper es concretava dia i hora de la primera reunió. Així es va constituir la junta del Fortuny, formada per vuit membres, que es va estrenar amb un primer cicle de sis pel·lícules al Cinema Maryan encapçalades per *La comunidad*, d'Álex de la Iglesia. La seva filosofia, portar cinema comercial i en versió original que no es podia veure a Blanes pels circuits convencionals, els han donat molt bons resultats: 150 socis i una mitjana de 250 espectadors per sessió. Fins i tot el dia de la darrera gran nevada que ha sacsejat Girona, el desembre passat, van aconseguir reunir un centenar de persones.

El segon cicle programat pel Fortuny es va trobar amb un problema imprevist quan es va esfondrar una part del sostre del Maryan. Això va obligar els seus responsables a buscar un nou espai —un local parroquial— i a adquirir una màquina portàtil per continuar les sessions amb regularitat. A banda de la seva oferta de pel·lícules, que van de Jim

Jarmush a Stanley Kubrick i de Fritz Lang a Arturo Ripstein, els membres del Fortuny tenen l'objectiu d'implicar en les seves activitats altres entitats del municipi per fomentar diverses activitats culturals. El cineclub, que compta amb una subvenció municipal, va adoptar el seu nom en honor a una sala de cinema i teatre molt antiga i popular de Blanes, que va tancar durant els anys 80 a causa del boom del vídeo.

Els «extres» cinematogràfics a Cassà de la Selva

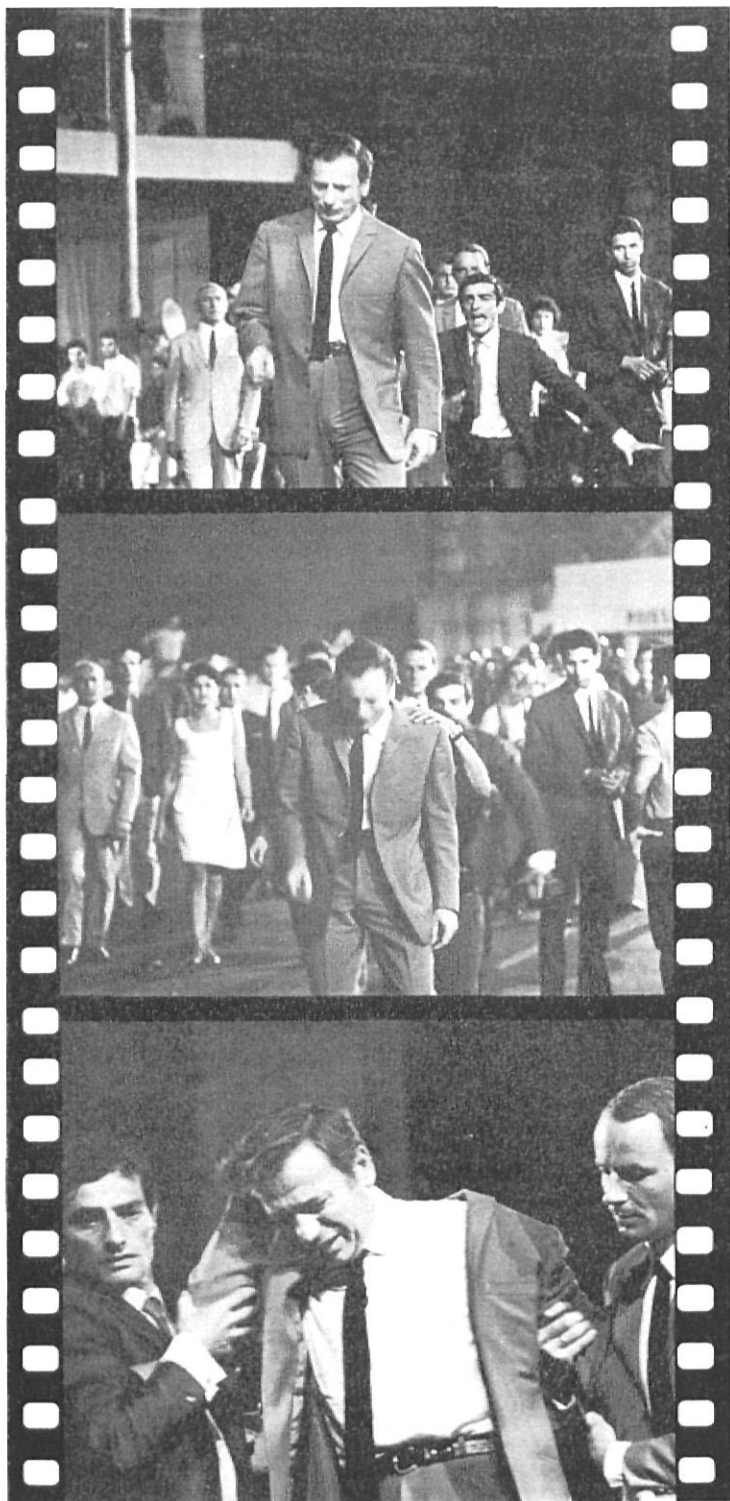
El Cineclub 8½ de Cassà de la Selva, des de la seva fundació el 1988 per una desena de membres, s'ha convertit en un dels més actius de la província, especialment per la

seva aposta d'acompanyar les projeccions amb tota mena d'activitats complementàries que fomentin la participació ciutadana. També s'ha erigit com a epicentre de qualsevol iniciativa relacionada amb el cinema que es promou en el territori, una direcció que els seus responsables han seguit, entre d'altres motius, perquè la proximitat del poble amb Girona els limitava el poder de convocatòria.

El proper mes de maig es compliran catorze anys de la seva sessió inaugural, en què es va projectar *El maquinista de la General* amb l'acompanyament en directe del piano de Ferran Martínez. Els impulsors del cineclub, després de cinc anys d'estudiar a Barcelona i gaudir-hi de l'oferta de versió original, es van

Assistents a una sessió del cineclub Fortuny, de Blanes.

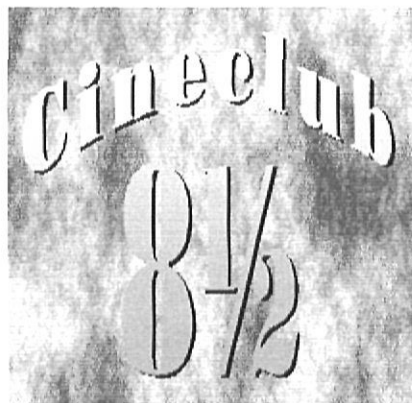
Z, de Constantin Costa-Gavras.

trobar en tornar a casa que no tenien manera d'accedir a aquest tipus de cinema. Van decidir, doncs, portar-lo ells mateixos a Cassà per satisfer la seva inquietud, i les primeres projeccions del 8½ van ser de pel·lícules clàssiques. Per garantir una programació regular, van arribar a un acord amb la distribuïdora

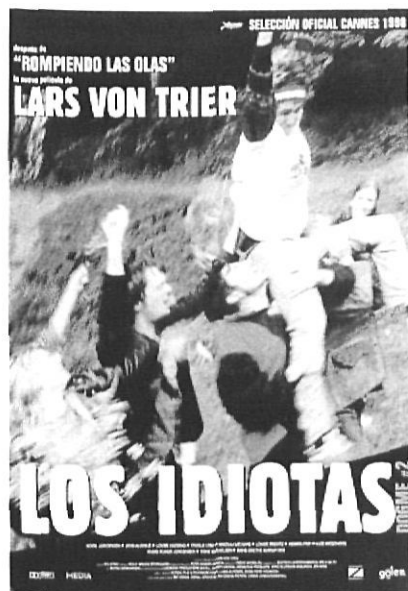
Cooper —que disposa d'un nombrós material— per llogar anualment lots d'una quinzena de films a un preu accessible a les seves possibilitats. Aquesta hàbil estratègia de mercat, sumada a les contribucions dels socis i al que es recaptava amb la venda de la loteria de Nadal, ajudaven a finançar la seva emergent activitat.

El 1996 van canviar les coses per al cineclub de nom fellinià. Segons el seu president, Josep Ferrer, la progressiva consolidació de la programació del Truffaut al Modern de Girona i l'arribada dels primers multicinemes va obligar-los a replantejar-se la seva funció, assumint que es trobaven a deu minuts de la capital i que no es volien limitar a «repescar» pel·lícules. Així va néixer una nova concepció del 8½, que des de llavors es va dedicar a vincular la seva oferta cinematogràfica amb altres entitats del municipi i dels seus voltants, i va apostar per programar minicicles de quatre pel·lícules amb un nexe temàtic comú i acompanyades de conferències, presentacions i altres activitats que afavorissin una major implicació de l'espectador. Josep Ferrer es mostra convençut que la seva oferta actual, que pot arribar a acollir de 12 a 180 espectadors —«dependent del que proposes», afirma—, manté l'interès del públic gràcies a les iniciatives complementàries, que són «com els extras d'un DVD». En aquest context, s'han promogut iniciatives com «Menjar i veure», en què s'ha acompanyat la projecció de quatre pel·lícules de rerefons gastronòmic amb un menú degustació per als espectadors.

La transformació conceptual del cineclub, que compta amb un cen-

Els cineclubs planten cara a les adversitats amb una empenta digna d'una pel·lícula de somriures i llàgrimes

Figueres: la rendibilització d'un cinema de sempre

Tot i que ja s'hi havien promogut iniciatives similars (com el Cineclub Globus), Figueres va començar a tenir una programació alternativa estable a principi dels 90, gràcies a l'empenta d'un col·lectiu de persones –sis formen actualment el «nucli tou», com ells mateixos ho denominen, i la resta són col·laboradors– que van acordar amb l'exhibidor del municipi aprofitar el dia de tancament –els dimarts– d'un cinema de sempre, el Savoy, per portar versions originals a la capital altempordanesa. Les sessions del Cineclub Diòptria es fan a la nit, i les còpies es financien amb les recaptacions i una ajuda econòmica de l'Ajuntament, amb el qual l'entitat manté un conveni que els membres de la iniciativa confien a ampliar per afrontar empreses més ambicioses, com la programació estable de la Filmoteca i la projecció de clàssics.

Els impulsors del Cineclub Diòptria mantenen el seu afany de

portar títols d'actualitat en versió original a Figueres, però a banda d'això han endegat diversos projectes de col·laboració amb altres entitats. De moment, han fomentat activitats conjuntes amb l'associació cultural Atenea, el Col·legi d'Arquitectes i Joventuts Musicals, en el marc dels actes del Festival de Jazz del municipi. Ara també hi ha sobre la taula una col·laboració amb les agrupacions de teatre de les comarques gironines i la voluntat d'ampliar l'abast de la seva tasca en altres àmbits, possibilitat que passa, insisteixen, per un replantejament del suport institucional. També s'adonen que el Savoy s'ha convertit en l'espai perfecte per a la seva proposta; quan es van obrir els multicinemes a la ciutat, els responsables del Diòptria van intentar portar-hi la seva programació, però els primers resultats van aconsellar tornar al cinema de sempre, on s'han consolidat com a alternativa comercial sense necessitat d'iniciar una captació de socis.

Pep Prieto i Josep Mir

tenir de socis, també va anar acompanyada d'un canvi d'espai: el 1997 van abandonar el casal familiar del poble per traslladar-se a un local municipal més ben equipat per a les sessions.

Si per algun mèrit s'ha caracteritzat el cineclub de Cassà és per un profund arrelament en l'entorn, que els ha permès «remenar» en tot el que es refereix a cinema al municipi. Al marge de la seva programació regular, el 8½ promou una mostra de curtmetratges, «La macca», que inclou un apartat dedicat a animació –el gener passat se'n va celebrar la tercera edició–, projeccions de cinema infantil els caps de setmana, sessions de pel·lícules a l'aire lliure i l'edició fins ara d'un total de cinc vídeos elaborats per veïns de Cassà sobre diverses facetes del municipi. Els projectes no s'acaben aquí: aviat tindran enllestida una mostra de cinema documental en què la projecció de títols com *En construcció* i *Caminantes* anirà complementada per diverses ponències.

El cuirassat Potemkin, de Sergei M. Eisenstein.